

ОТЗЫВ НАУЧНОГО КОНСУЛЬТАНТА

на диссертационную работу Ертлеуовой Балаусы Отаргалевны на тему «Определение эффективности препарата, разработанного на основе *Artemisia lerchiana* при лечении ран у животных», представленную на соискание степени доктора философии (PhD) по специальности 6D120100 – «Ветеринарная медицина»

Актуальность выполненной работы. На сегодняшний день хирургические болезни занимают второе место после незаразных болезней. Наиболее часто встречаемыми хирургическими болезнями животных являются гнойные воспалительные процессы и случайные инфицированные раны.

В ветеринарной практике при лечении гнойно-воспалительных процессов широко применяют антибиотики, сульфаниламидные препараты в сочетании с местной хирургической обработкой, различные мази, линименты и порошки. Их использование устраняет главный этиологический фактор – патогенную микрофлору, но не всегда имеет высокую терапевтическую эффективность.

Широкое применение в медицинской и ветеринарной практике антибиотиков и химических антисептиков не решило этой проблемы. Несмотря на большое количество экспериментальных, клинических исследований и разработок по профилактике и лечению воспалительных процессов и открытых механических повреждений мягких тканей у домашних и сельскохозяйственных животных, этот вопрос остается открытым и актуальным, заключающий в себе изыскание способов и средств.

В последние годы в мировой практике все чаще обращают внимание на применение лекарственных растений при лечении ран у животных. Среди них наиболее распространено использование видов растений, относящихся к роду полыни.

Исходя из безвредности полыни для организма, лечебной эффективности в ветеринарии и медицине, доступности в рыночных условиях и простого бытового применения, впервые в ветеринарной хирургии с целью лечения наиболее распространенных хирургических травм у животных осуществлено уточнение антимикробного действия и фармако-токсикологической безвредности полыни *Artemisia lerchiana*, наиболее распространенной эндемичной формы полыни в Западно-Казахстанской области.

Основные научные и методологические положения. Структура и содержание представленной диссертационной работы Ертлеуовой Б. О. на тему «Определение эффективности препарата, разработанного на основе *Artemisia lerchiana* при лечении ран у животных», отвечает требованиям, предъявленным к докторским диссертациям и отражает основные моменты; тема научной работы актуальна и носит законченный квалифицированный характер.

Научные результаты и их обоснованность. Докторскую диссертацию докторант выполнила в соответствии с индивидуальным планом работы, утвержденным руководством научных консультантов. Докторант Ертлеуова Б. О. в своей работе изучила противомикробное действие *Artemisia lerchiana*, являющейся местным представителем полыни. Определила ряд токсикологических свойств, создала модели асептических и гнойных ран у домашних и сельскохозяйственных животных, приготовила мазь на основе растения полыни и в полной мере изучила лечебную эффективность лекарственного средства в производственных условиях.

Теоретическая значимость диссертационной работы. Результаты научно-исследовательской работы Ертлеуовой Б. О. используются в учебном процессе ЗКАТУ имени Жангир хана, Западно-Казахстанского инженерно-технологического университета, Западно-Казахстанского инженерно-технологического колледжа на лабораторных и практико-ориентированных занятиях по дисциплинам «Ветеринарная хирургия», «Ветеринарная фармакология и токсикология», в выполнении самостоятельной работы обучающихся и в работе научных кружков.

Структурная и содержательная целостность диссертации. Диссертационная работа выполнена в соответствии с требованиями написания диссертации. Содержание диссертационной работы состоит из введения, обзора литературы, материалов и методов исследований, результатов собственных исследований, заключения и практических предложений, а также списка литературы и приложения. В ходе выполнения диссертационной работы было исследовано антибактериальное действие и безвредность Artemisia lerschiana, в результате чего в производство предложен новый лекарственный препарат местного применения при лечении открытых механических повреждений (ран) у животных.

Диссертация охватывает основные вопросы поставленной научной проблемы и соответствует критерию внутреннего единства, что подтверждается наличием последовательного плана исследования, непротиворечивой методической платформы, основной идейной линией и соответствием выводов, поставленной цели и задачам.

Личный вклад в исследования. Диссертация Ертлеуовой Балаусы Отаргалиевны является завершённой научно-квалификационной работой, результаты исследования дополняют методики заживления ран у животных и вносят значительный вклад в развитие ветеринарной хирургии и смежных дисциплин.

Таким образом, по актуальности, поставленным задачам, научной новизне и практической значимости, а также личному вкладу автора, представленная диссертационная работа Ертлеуовой Б. О. «Определение эффективности препарата, разработанного на основе Artemisia lerschiana при лечении ран у животных», полностью соответствует всем требованиям ККСОНВО МНВО РК, предъявляемым к диссертациям на соискание степени доктора философии (PhD) по специальности 6D120100 – «Ветеринарная медицина».

Научный консультант:

доктор ветеринарных наук, доцент, заслуженный деятель Кубани, директор Краснодарского НИВИ – обособленного структурного подразделения Федерального государственного бюджетного научного учреждения «Краснодарский научный центр по зоотехнии и ветеринарии» (ФГБНУ КНЦЗВ)

Семеновна Марина Петровна

Адрес: 350004, Российская Федерация, г. Краснодар, ул. 1-я Липовая, д.1

тел. 8 (861) 221-62-20

E-mail: krasnodarnivi@mail.ru,

sever291@mail.ru

Подпись *Семеновна М. П.*
ЗАВЕРЯЮ: *Ертлеуова Б. О.*
Отдел кадров *КНЦЗВ*
Краснодарского научно-исследовательского
ветеринарного института-обособленного
структурного подразделения Федерального
государственного бюджетного научного
учреждения «Краснодарский научный центр
по зоотехнии и ветеринарии»
«02» 08 2024г.

Семент

6D120100 – «Ветеринарлық медицина» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған Ерлеуова Балауса Отарғалиевнаның «*Artemisia lerchiana* негізінде дайындалған препараттың жануарлардың жараларын емдеудегі тиімділігін анықтау» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына ғылыми кеңесшінің

ШІКІРІ

Орындалған жұмыстың өзектілігі. Бүгінгі таңда хирургиялық аурулар жұқпалы емес аурулардан кейін екінші орынды иеленеді. Жануарлардың арасында жиі кездесетін хирургиялық ауруларға - іріңді қабыну үрдістері мен кездейсоқ жұқтырған жаралар жатады.

Ветеринариялық тәжірибеде іріңді – қабыну үрдістерін емдеуде антибиотиктер, сульфаниламидті препараттарды жергілікті хирургиялық өңдеуде әртүрлі майлармен, линименттермен және ұнтақтармен бірге кеңінен қолданады. Оларды қолдану негізгі этиологиялық фактор, яғни патогендік микрофлораны жойғанмен, бірақ үнемі жоғары емдік тиімділікке ие бола бермейді.

Медициналық және ветеринарлық тәжірибеде антибиотиктер мен химиялық антисептиктерді кеңінен қолдану бұл мәселені шеше алмауда. Үй жануарлары мен ауылшаруашылық жануарларындағы қабыну үрдістерінің және жұмсақ ұлпалардың ашық механикалық зақымдануының алдын алу және емдеу бойынша көптеген тәжірибелік, клиникалық зерттеулер мен әзірлемелерге қарамастан, бұл мәселе жаңа әдістер мен құралдарды іздестіруді қамтитын өзекті мәселелердің бірі болып қала беруде.

Соңғы жылдары әлемдік тәжірибеде жануарлардың жараларын емдеуде дәрілік өсімдіктерді қолдануға көбірек назар аударылуда. Олардың ішінде жусан тұқымдасына жататын өсімдік түрлерін қолдану жиі кездеседі.

Жусанның ағзаға зиянсыздығы, ветеринария мен медицинадағы емдік тиімділігіне, нарықтық жағдайда қол жетімділігіне және қарапайым тұрмыстық қолдануына сүйене отырып, ветеринарлық хирургияда алғаш рет жануарларда жиі кездесетін хирургиялық жарақаттарды емдеу мақсатында Батыс Қазақстан облысында жусанның ең көп таралған эндемикалық түрі *Artemisia lerchiana* жусанының микробқа қарсы әсері мен фармако-токсикологиялық зиянсыздығын нақтылау жүзеге асырылды.

Негізгі ғылыми және әдістемелік ережелер. Б. О. Ерлеуованың «*Artemisia lerchiana* негізінде дайындалған препараттың жануарлардың жараларын емдеудегі тиімділігін анықтау» тақырыбындағы диссертациялық жұмысының құрылымы мен мазмұны докторлық диссертацияға қойылатын талаптарға сай және негізгі ойларды көрсетеді, яғни ғылыми жұмыстың тақырыбы өзекті және біліктілік дәрежесіне толықтай сай келеді.

Ғылыми нәтижелер және олардың негізділігі. Докторлық диссертацияны докторант ғылыми кеңесшілердің басшылығы бекіткен жеке жұмыс жоспарына сәйкес орындады. Докторант Б.О. Ерлеуова өз жұмысында жусанның жергілікті өкілі болып табылатын *Artemisia lerchiana*-ның микробқа қарсы әсерін зерттеді. Ол бірқатар токсикологиялық қасиеттерді анықтап, үй жануарлары мен ауылшаруашылық жануарларында асептикалық және іріңді жаралардың модельдерін жасады, жусан өсімдігіне негізделген жақпа май дайындап, өндірістік жағдайда препараттың емдік тиімділігін толық зерттеді.

Диссертациялық жұмыстың теориялық маңыздылығы. Б.О. Ерлеуованың ғылыми-зерттеу жұмысының нәтижелері Жәңгір хан атындағы БҚАТУ-дың, Батыс Қазақстан инженерлік-технологиялық университеті, Батыс Қазақстан инженерлік-технологиялық колледжінің оқу үрдісінде «Ветеринарлық хирургия», «Ветеринарлық фармакология және токсикология» пәндері бойынша зертханалық және тәжірибеге бағытталған сабақтарда, білім алушылардың өзіндік жұмысын орындауда және ғылыми үйірме жұмысында қолданылуда.

Диссертацияның құрылымы мен мазмұнының тұтастығы. Диссертациялық жұмыс диссертация жазу талаптарына сәйкес орындалған. Диссертациялық жұмыстың мазмұны кіріспеден, әдебиеттерге шолудан, зерттеу материалдары мен әдістерінен, өзіндік зерттеу нәтижелерінен, қорытынды мен тәжірибелік ұсыныстардан, сондай-ақ әдебиеттер тізімі мен қосымшалардан тұрады. Диссертациялық жұмысты орындау барысында *Artemisia lerchiana*-ның бактерияға қарсы әсері мен зиянсыздығы зерттелді, нәтижесінде өндіріске жануарлардағы ашық механикалық зақымдануларын (жараларды) емдеуде жаңа жергілікті дәрілік препарат ұсынылды.

Диссертация қойылған ғылыми мәселенің негізгі сұрақтарын толық қамтиды және ішкі бірлік критерийіне сәйкес келеді, бұл дәйекті зерттеу жоспарының, дәйекті әдістемелік платформаның, негізгі идеялық бірізділіктің және тұжырымдардың, қойылған мақсат пен міндеттердің сәйкестігімен расталған.

Зерттеуге қосқан жеке үлесі. Ертлеуова Балауса Отаргалиевнаның диссертациясы аяқталған ғылыми біліктілік жұмысы болып табылады және зерттеу нәтижелері жануарлардағы жараларды емдеу әдістерін толықтырады, сонымен қатар ветеринариялық хирургия және сабақтас пәндердің дамуына елеулі үлес қосады.

Осылайша, өзектілігі, қойылған міндеттері, ғылыми жаңалығы және практикалық маңыздылығы, сондай-ақ автордың жеке үлесі бойынша Б. О. Ертлеуованың ұсынған «*Artemisia lerchiana* негізінде дайындалған препараттың жануарлардың жараларын емдеудегі тиімділігін анықтау» тақырыбындағы диссертациялық жұмысы 6D120100 – «Ветеринарлық медицина» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылатын ҚР ҒЖБМ ҒЖБССБҚК-нің барлық талаптарына толық сәйкес келеді.

Ғылыми кеңесші:

ветеринария ғылымдарының докторы, доцент, Кубань қаласының Еңбек сіңірген қайраткері, «Краснодар зоотехния және ветеринария ғылыми орталығы» Федералды мемлекеттік бюджеттік ғылыми мекемесінің Краснодар ҒЗВИ-ы оқшауланған құрылымдық бөлімшесінің директоры (ФМБҒМ КЗВФО)

Семененко Марина Петровна

Мекен-жайы: 350004, Ресей Федерациясы, Краснодар қаласы, 1-я Линия көшесі, 1 үй

Тел. 8 (861) 221-62-20

E-mail: krasnodarnivi@mail.ru,

sever291@mail.ru